

УДК 811.111'37

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-41>

АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ-АБРЕВІАТУРИ У ГАЛУЗІ ФОТОГРАФІЇ

ENGLISH TERMS-ABBREVIATIONS IN THE FIELD OF PHOTOGRAPHY

Теглівець Ю.В.,*orcid.org/0000-0002-7221-7554***Scopus Author ID: 58191207200**

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Національного університету «Львівська політехніка»

У статті розглянуто лексико-семантичні особливості англomовних термінів-абревіатур у галузі фотографії та визначено способи їх творення. Відсутність комплексного лінгвістичного дослідження процесів творення термінів фотографії загалом і англomовних термінів-абревіатур зокрема зумовили **актуальність** розвідки. У дослідженні подано визначення поняття «абревіатура», окреслено коло основних проблем, що стосуються явища абревіації. Теоретичне підґрунтя розвідки складають праці науковців, які здійснювали дослідження абревіатур у різних сферах діяльності. Зазначено, що особливістю англomовних термінів-абревіатур у сфері фотографії є те, що більшість із них є варіантами термінних словосполучень (*SLR* (Single-Lens Reflex), *HDR* (High Dynamic Range)), поодинокі англomовні терміни-абревіатури утворено з окремих слів (*HSB* (Hue, Saturation, Brightness), *HSL* (Hue, Saturation, Lightness) або є скороченням з одного слова (*BKT* (Bracketing)). Усього описано 54 англomовні терміни-абревіатури галузі фотографії. Аналіз дозволив виявити такі структурні типи англomовних термінів-абревіатур у галузі фотографії: акроніми, літерні (алфавітизми) та комбіновані абревіатури. Дослідження засвідчило, що в терміносистемі фотографії переважають алфавітизми (27). За будовою виявлено абревіатури однолітерні (*P*, *L*), дволітерні (*SD*, *TV*), трилітерні (*MLU*, *HCD*), чотирилітерні (*OLED*, *PASM*) і одну семилітерну абревіатуру (*AI-SERVO*.) Виокремлено 13 лексико-семантичних груп. Встановлено, що найчисельнішими з лексико-семантичних груп є такі: «службові режими» (*M*, *AP*, *AV*), «колірні моделі» (*RGB*, *CMYK*), «формати зображень» (*JPEG*, *TIFF*, *MRAW*), «параметри фотокамер» (*AF*, *AF-C*). Зазначено, що для термінології фотографії характерним є використання англomовних термінів-абревіатур паралельно із повними термінами. Зауважено, що залучення до словотвірних процесів чужомовних абревіатур є прикметною рисою термінології фотографії. Підсумовано, що абревіація як мовний феномен є невід'ємним компонентом сучасної термінології фотографії. Цінність абревіації полягає в тому, що вона значною мірою розширює дериваційні можливості термінів. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні продуктивних способів словотвору термінів фотографії.

Ключові слова: термінологія, термін-абревіатура, фотографія, абревіація, лексико-семантична група.

The article deals with the structural and semantic features of English-language terms-abbreviations in the field of photography and identifies the ways of their creation. The absence of a comprehensive linguistic study of the processes of creation of photography terms in general and English-language abbreviations in particular has led to the relevance of the research. The study defines the concept of 'abbreviation' and outlines the range of main problems related to the phenomenon of abbreviation. The theoretical basis of the study is formed by the works of scholars who have studied abbreviations in various fields of activity. It is noted that the peculiarity of English-language terms-abbreviations in the field of photography is that most of them are variants of term phrases (*SLR* (Single-Lens Reflex), *HDR* (High Dynamic Range)), some English-language terms-abbreviations are formed from separate words (*HSB* (Hue, Saturation, Brightness), *HSL* (Hue, Saturation, Lightness) or are abbreviations of one word (*BKT* (Bracketing)). A total of 54 English-language photography abbreviations were described. The analysis has revealed the following structural types of English-language abbreviations in the field of photography: acronyms, alphabets and combined abbreviations. The study has shown that alphabets prevail in the photography terminology (27). By construction, the abbreviations are identified as one-letter (*P*, *L*), two-letter (*SD*, *TV*), three-letter (*MLU*, *HCD*), four-letter (*OLED*, *PASM*) and one seven-letter abbreviation (*AI-SERVO*.) 13 lexical and semantic groups are

distinguished. It is established that the most numerous of the lexical and semantic groups are the following: ‘service modes’ (*M, AP, AV*), ‘colour models’ (*RGB, CMYK*), ‘image formats’ (*JPEG, TIFF, MRAW*), ‘camera parameters’ (*AF, AF-C*). It is noted that the terminology of photography is characterised by the use of English-language abbreviations in parallel with full terms. It is noted that the involvement of foreign language abbreviations in the word-formation processes is a distinctive feature of photography terminology. It is concluded that the abbreviation as a linguistic phenomenon is an integral component of the modern terminology of photography. The value of an abbreviation is that it greatly expands the derivational possibilities of terms. We see the prospect of further research in the study of productive ways of word formation of photography terms.

Key words: terminology, term-abbreviation, photography, abbreviation, lexical and semantic group.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовлює появу нових термінів у різних галузях. Завдяки лаконічності та стислості окрему роль у науковій літературі відведено абрєвіатурам. Явище абрєвіації до сьогодні привертає увагу дослідників й водночас викликає багато суперечностей. Розбіжності в поглядах здебільшого стосуються визначення мовної природи явища абрєвіації, встановлення класифікаційних ознак, причин виникнення абрєвіатур тощо. Абрєвіатури представляють значну частину словникового складу сучасної української літературної мови. Процес абрєвіації розглядають як особливий спосіб словотворення, спрямований на оптимізацію мовного повідомлення.

Термінологія фотографії на сьогодні проникла у всі сфери життя суспільства і відома не лише вузьким фахівцям цієї галузі. Однак дотепер не сформовано єдиної терміносистеми, не розглянуто питання творення термінів галузі фотографії загалом і англійських термінів-абрєвіатур зокрема. Відсутність комплексних досліджень із питань фотолексики зумовили **актуальність** нашої розвідки. Окремі аспекти будови термінів із компонентом фото- описували у своїх працях І. Фецько та І. Кочан.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям розвідки стали праці таких науковців, як Л. Гастинщикова, А. Головня, Г. Єнчева, І. Карамішева, І. Кочан, Г. Мацюк, Т. Панько, Т. Семигінівська, Е. Скороходько, О. Стишов, Л. Халіновська А. Щербина та ін.

У лінгвістиці на сьогодні немає єдиного погляду на абрєвіацію як один із способів словотворення. Найбільше дискусій виникає з приводу того, чи вважати абрєвіатуру новим словом. На думку Л. Халіновської, інтенсивне входження в ужиток абрєвіатур зумовлене передусім позамовними чинниками, зокрема активізацією міжнародних зв'язків. Однією з характерних рис термінологічної абрєвіації науковиця вважає те, що вона найчастіше використовується як паралельний варіант багатоконпонетних термінів, які, зазнаючи компресії, утворюють нові слова, не змінюючи значення вихідного терміна [1].

І. Карамішева зазначає [2], що тенденція до економії мовних засобів присутня на усіх рівнях мовної системи (фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному) та позначається на функціюванні різних мовних одиниць – речень, словосполучень, слів, морфем, фонем.

Серед лінгвістичних чинників, які сприяли появі скорочених лексичних одиниць, науковці називають номінативну доцільність утворення абрєвіатур, тобто необхідність давати назву новим явищам та реаліям об'єктивної дійсності. Широке вживання абрєвіатур у професійній комунікації фахівців – підтвердження пріоритету спеціального поняття над мовною формою його вираження, постійне прагнення до компресії мовних форм у галузевих термінологіях віддзеркалює здатність людини мислити, абстрагуючись від повних і чітких словесних відповідей понять [3].

Н. Нікуліна називає абрєвіатури підвидом морфолого-синтаксичних синонімів. Такі паралельні назви активно функціують у наукових комп'ютерних текстах. Найчастіше за першого вживання подають повну назву та абрєвіатуру, а потім уживають лише абрєвіатуру [4, с. 112]. Тобто абрєвіатури слід вважати радше варіантами повного терміна, аніж його синонімами, бо це особливий вид паралельних назв, утворений для зручності та економії мовних засобів.

Дехто з науковців зазначає [5], що складність семантики аббревіатур обумовлена, з одного боку, набором семантичних диференційних ознак, співвіднесених з різноманітними якостями і властивостями об'єкта, що відтворюється. З іншого боку, план змісту слова формується під впливом лінгвістичних та нелінгвістичних чинників.

О. Стишов вважає [6], що поява значної кількості складних синтаксичних структур на позначення певних понять дещо перевантажує мову, робить її менш гнучкою, незручною для спілкування. До того ж, деякі номінації настільки громіздкі, що ними послуговуватися дуже важко. У зв'язку із цим у сучасній мові й діють інтралінгвальні чинники, найважливішими з яких є закон економії мовної енергії, мовних засобів.

Мета статті – здійснити дослідження англійських термінів-аббревіатур у галузі фотографії. Відповідно до поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**: 1) визначити структурні особливості термінів-аббревіатур у галузі фотографії; 2) подати лексико-семантичну класифікацію термінів-аббревіатур; 3) з'ясувати найбільш продуктивні способи аббревіації у термінології фотографії. Для виконання поставлених завдань у дослідженні використовувалися такі методи дослідження, як метод суцільної вибірки, метод словникових дефініцій, метод кількісних підрахунків.

Об'єктом дослідження є англійські терміни-аббревіатури у галузі фотографії. **Предметом** дослідження є аббревіація як спосіб словотворення у сучасній українській літературній мові.

Матеріалом дослідження слугували англійські терміни-аббревіатури в галузі фотографії, які були відібрані методом суцільної вибірки із спеціалізованої літератури (словників, спеціалізованого сайтів, що стосуються сфери фотографії). Усього проаналізовано 54 англійські терміни-аббревіатури в галузі фотографії.

Виклад основного матеріалу. Аббревіатура – це одиниця письмового чи усного мовлення, яка створена з окремих елементів графічної чи звукової оболонки вихідної (початкової) повної форми (слова чи словосполучення), з якою ця одиниця перебуває в певному лексико-семантичному зв'язку [7]. До лінгвістичних чинників, які сприяли появі скорочених лексичних одиниць, як правило, зараховують тенденцію до мовної економії. Поряд із цими чинниками головною є номінативна доцільність утворення аббревіатур, тобто необхідність давати назву новим явищам та реаліям об'єктивної дійсності. Отже, визнається здатність аббревіації бути засобом категоризації спеціальних понять на рівні з іншими способами словотвору [3].

Е. Скороходько зазначає [8], що на структуру термінів-аббревіатур впливають певні обмежувальні чинники: 1) фонетичний (оскільки для утворення аббревіатур використовуються такі елементи початкового словосполучення, які легко і зручно вимовляти); 2) морфологічний (структура аббревіатури визначається морфологічною структурою початкової одиниці); 3) семантичний (аббревіатура повинна викликати асоціативні зв'язки, а також уникати небажаних асоціацій).

Аналіз дозволив виявити такі структурні типи англійських термінів-аббревіатур у галузі фотографії:

а) акроніми (вимовляються за початковими звуками термінного словосполучення як повноцінне слово) (17). За будовою серед акронімів виділяємо такі англійські терміни-аббревіатури:

– дволітерні (2) – *AV* (Aperture Value), *EV* (Exposure Value);

– трілітерні (6) – *AEL* (Auto Exposure Lock), *ASA* (American Standards Association), *DIN* (Deutsche Industrial Norm), *DAF* (Phase Detection Autofocus), *DOF* (Depth of Field), *GIF* (Graphics Interchange Format);

– чотирилітерні (9) – *CMOS* (Complementary Metal-Oxide Semiconductor), *CMYK* (Cyan, Magenta, Yellow, Key color), *DPOF* (digital print order format), *HEIF* (High Efficiency Image File Format), *JBIG* (Joint Bi-level Image Experts Group), *JPEG* (Joint Photographic Experts Group), *PASM* (Program, Aperture Priority, Shutter Priority, Manual), *OLED* (Organic Light-Emitting Diode), *SOOC* (Straight Out Of Camera), *TIFF* (Tag Image File Format або Tagged Image File Format);

б) літерні (або алфавітизми), які утворюються з початкових літер слів термінних словосполучень чи окремих термінів (27). За будовою серед літерних виділяємо такі англomовні терміни-аббревіатури:

- однолітерні (4) – *A* (Aperture Priority), *M* (Manual), *P* (Programmed), *S* (Shutter Priority);
- дволітерні (7) – *AF* (Auto Focus), *AP* (Aperture Priority), *AV* (Aperture value), *MF* (Manual Focus), *SD* (Secure Digital Memory Card), *TV* (Time value), *WB* (White Balance);
- трилітерні (14) – *AEB* (Auto Exposure Bracketing), *BKT* (Bracketing), *CCD* (Charge-Coupled Device); *CPC* (Cartesian Perceptual Compression), *HDR* (High Dynamic Range), *HSB* (Hue, Saturation, Brightness), *HSL* (Hue, Saturation, Lightness), *HSV* (Hue, Saturation, Value), *LCD* (Liquid Crystal Display), *MLU* (Mirror Lock-Up), *PMS* (Pantone Color Matching System), *PNG* (Portable Network Graphics), *RGB* (Red, Green, Blue), *SLR* (Single-Lens Reflex);
- чотирілітерні (2) – *APNG* (Animated Portable Network Graphics), *DSLR* (Digital Single-Lens Reflex);

в) комбіновані (аббревіатури змішаного типу), які утворюються поєднанням слова чи його частини з літерами, звуками чи цифрами (10). За будовою серед комбінованих виявлено такі англomовні терміни-аббревіатури:

- дволітерні (1) – *P&S* (Point and Shoot);
- трилітерні (3) – *BMP* (device independent bitmap), *AF-C* (Continuous Autofocus), *Lab* (Lightness, a, b);
- чотирілітерні (5) – *AE-FV* (Auto Exposure Lock, Focus Value), *APS-C* (Advanced Photo System Type-C), *E-TTL* (Evaluative Through The Lens), *MRAW* (Medium RAW), *PDAF* (Phase Detection Autofocus);
- семилітерні (1) – *AI-SERVO* (Autofocus Servo).

Дослідження англomовних термінів-аббревіатур у галузі фотографії дало можливість поділити їх за семантичним критерієм і виокремити такі лексико-семантичні групи:

1. Службові режими:

а) ручний режим: *AI-SERVO* – сервіс автофокусу; *M* – режим, у якому фотограф вручну встановлює необхідні витримку та діафрагму; *MF* – режим, у якому фотограф самостійно встановлює фокус об'єктива; *PASM* – режим автофокусу, який активує неперервний автофокус для слідкування за рухом об'єкта;

б) автоматичний режим: *A* (*AP* або *AV*) – автоматичний режим, при якому фотограф вручну задає потрібну діафрагму, а камера за результатами виміру експозиції автоматично підбирає відповідну для правильного експонування кадру витримку або повідомляє про неможливість застосування такої; *P* – автоматичний режим, при якому камера автоматично, на основі закладеної логіки (програмної лінії) та результатів експозаміру, встановлює відповідні для правильного експонування кадру витримку та діафрагму; *S*, *TV* – автоматичний режим, при якому фотограф задає необхідну витримку, а камера за результатами виміру експозиції підбирає відповідну для правильного експонування кадру діафрагму або повідомляє про неможливість застосування такої; *SV* – режим пріоритету чутливості, при якому фотограф встановлює необхідну для нього чутливість фотоматеріалу.

2. Колірні моделі: *HSL* – колірна модель, в якій будь-який колір визначається трьома характеристиками: кольоровим тоном (Hue), насиченістю (Saturation), «світністю», тобто близькістю до білого кольору (Lightness); *HSV* (також *HSB*) – колірна модель, заснована на трьох характеристиках кольору: колірному тоні (Hue), насиченості (Saturation) і значенні кольору (Value), який також називають яскравістю (Brightness); *CMYK* – субтрактивна колірна модель, яку використовують поліграфії; *RGB* – колірна модель, що описує спосіб синтезу кольору, за якою червоне, зелене та синє світло накладаються разом, змішуючись у різноманітні кольори; *PMS* – розповсюджена система для визначення та підбору кольорів; *Lab* – система задання кольорів, що має три параметри для опису кольору: світлосила

(*Lightness*), a – співвідношення зеленої і червоної складової кольору, b – співвідношення синьої та жовтої складової.

3. **Одиниці чутливості матеріалів:** *ASA*, *DIN* – одиниці світлочутливості.

4. **Формати зображень:**

а) растрові формати: *APNG* – такий формат передбачає можливість зберігання анімації аналогічно до тієї, котра використовується в форматі *GIF*; *BMP* (*Bitmap*) – формат файлу зображень растрової графіки, де зображення зберігається у вигляді двовимірного масиву з пікселів, кожен піксель має власний колір; *CPC* – формат файлу зображення, запропонований фірмою *Cartesian Products, Inc.*, для високої компресії чорно-білих растрових зображень документів для архівного сканування; *GIF* – 8-бітний растровий графічний формат, що використовує до 256 чітких кольорів із 24-бітного діапазону *RGB*; *HEIF* – формат використовується для окремих зображень і послідовностей зображень; *JBIG* – це стандарт стискання зображень без втрат; *JPEG* – поширений формат цифрових зображень, що використовує стиснення з втратою якості; *PNG* – растровий формат збереження графічної інформації, що використовує стиснення без втрат; *TIFF* – один із базових універсальних форматів представлення високоякісних зображень, які використовують у поліграфічній галузі;

б) формат *RAW*: *MRAW* – менший за повний *RAW*-формат для зберігання високоякісних зображень з меншим обсягом даних.

5. **Види фотографії:** *SOOC* – фотографія, яка не була оброблена або редагована після зйомки.

6. **Параметри передачі зображення:** *DOF* – глибина різкості; відстань між найближчими та найвіддаленішими точками, які виглядають гострими на фотографії; *EV* – (значення експозиції); міра, яка відображає рівень світла на знімку; *WB* – баланс білого; налаштування, яке визначає, як камера відтворює кольори в різних умовах освітлення.

7. **Формат фотокамери:** *APS-C* – формат фотокамери та фотосенсора, який є меншим за повнокадровий, але більший за формат *Micro Four Thirds*.

8. **Типи дисплеїв:** *LCD* – рідкокристалічний дисплей, принцип дії якого ґрунтується на явищі електричного переходу Фредерікса в рідких кристалах; *OLED* – тип дисплея, який використовується для відображення зображень в деяких фотокамерах.

9. **Техніки знімання:** *AEB* – техніка зйомки декількох знімків з різними значеннями експозиції для подальшого об'єднання; *HDR* – великий динамічний діапазон; техніка фотозйомки для об'єднання декількох знімків з різними експозиціями; *EV* – міра, яка відображає рівень світла на знімку; *BKT* – техніка зйомки декількох знімків з різними параметрами для подальшого об'єднання.

10. **Параметри та функції фотокамери:** *AF* – автофокус; *AF-C* – режим автофокусу, який слідкує за рухом об'єкта та автоматично підлаштовує фокус; *AE-FV* – функція, яка дозволяє блокувати експозицію та фокус на певному об'єкті перед зйомкою; *AEL* – функція запам'ятовування експозиції; *AV* – відносна величина діафрагми об'єктива; *CMOS* – світлочутлива матриця, яка уловлює фотони світла і перетворює в електричний заряд; *DPOF* – дозволяє вибирати зображення, призначені для виводу на друк, використовуючи інтерфейс фотокамери; *EV* – міра, яка відображає рівень світла на знімку; *E-TTL* – система визначення експозиції при зйомці зі спалахом; *MLU* – функція, яка дозволяє підняти дзеркало фотокамери перед витримкою для уникнення вібрацій; *PDAF* – технологія автофокусу, яка використовує фазову інформацію для швидкого та точного фокусування.

11. **Типи фотоапаратів:** *DSLR* – цифрова однооб'єктивна дзеркальна камера); *P&S* – це компактна фотокамера, яка не вимагає складних налаштувань; *SLR* – тип фотокамери, де використовується один об'єктив та дзеркало для перегляду зображення в видошукачі.

12. **Деталі фотокамери:** *CCD* – тип фотосенсора, який використовується в деяких фотокамерах.

13. **Типи карт пам'яті:** *SD* – портативна флеш-карта пам'яті, використовується в цифрових фотоапаратах, мобільних телефонах, плеєрах тощо.

Висновки. Аббревіація як мовний феномен є невід'ємним компонентом сучасної термінології фотографії, який чітко підкреслює прагнення термінології до стислості назв та економії термінних засобів. Цінність аббревіації полягає в тому, що вона виконує специфічні і характерні лише для неї завдання – значною мірою розширює дериваційні можливості термінів. Для термінології фотографії характерним є використання англійських термінів-аббревіатур паралельно з повними термінами. У досліджуваній терміносистемі переважають літерні англійські терміни-аббревіатури, які у своїй структурі містять алфавітизм або акронім та слово. Особливістю англійських термінів-аббревіатур у сфері фотографії є те, що більшість із них є варіантами термінних словосполучень. Однак трапляються поодинокі терміни-аббревіатури, утворені з окремих слів, і терміни-аббревіатури, що є скороченням з одного слова. Класифікація англійських термінів-аббревіатур у галузі фотографії демонструє, що скорочення термінів відбувається відповідно до загальних принципів сучасної української літературної мови. Причиною зростання дериваційної активності запозичених аббревіатур є прагнення до більш детального опису того чи того поняття або намагання подати вужчий за значенням термін, а також тенденція до економії мовних ресурсів. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні продуктивних способів словотвору термінів фотографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Халіновська Л. Особливості аббревіації в українській авіаційній термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 50–53.
2. Карамішева І. Структурна та функційна характеристика аббревіатур. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31. Т. 2. С. 29–34.
3. Єнчева Г.Г., Семигінівська Т.Г. Переклад нормативних документів Всесвітньої організації охорони здоров'я: термінологічні аббревіатури та акроніми. *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2021. № 47. С. 115–119.
4. Нікуліна Н. Термінознавство: лінгвістичний опис української термінологічної системи автомобілебудування. Навч. посібник. Харків: ХНАДУ, 2006. 144 с.
5. Головня А., Щербина А., Гастинщикова Л. Аббревіатури в сучасній англійській авіаційній терміносистемі: шляхи утворення та особливості функціонування. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 36. Т. 1. С. 132–139.
6. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. К.: Видавничий центр КНЛУ, 2003. 388 с.
7. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. Львів: Світ, 1994. 214 с.
8. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). Київ : Логос, 2006. 98 с.